

Szarvák Tibor

INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM ELKÉPZELÉSEK AZ ÉSZAK-ALFÖLDÖN ÉS A TISZA-VÖLGYÉBEN

A különböző igazgatási szinten elkészített információs társadalom fejlesztési programoknak általában két fontos eleme figyelhető meg. Egyrészt léteznek kötelező elemek (ide alapvetően a korábban említett piramis alapjához tartozó infrastruktúra fejlesztéseket soroljuk), illetve lokális programok, amelyek a helyi erősségekre és lehetőségekre alapozva alakítják ki a helyi társadalmi csoportok igényeit, alkalmazkodást segítő cselekvéseit az átmeneti korban lévő gazdasági-társadalmi intézményekhez. Jelen tanulmányban a régió dokumentuma mellett a Jászberényi kistérséget is érintő, Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése elnevezésű integrált vidékfejlesztési program dokumentumait is elemezzük.

Az Észak-Alföld regionális stratégiájában megfogalmazott jövőképe elfogadja az információs társadalom innovatív hatását, amely „elősegíti a régió gazdasági versenyképességét, valamint az informatikai fejlődés eredményeképpen a jelenleg elmaradt települések is bekapcsolódnak a fejlődési folyamatba és létrejön az e-régió.”¹

Az anyag a régióról elmondható számos sztereotípiát és társadalmi tény ellenére – az infrastruktúra kiépítettségének hiánya, alacsony Internet- és egyéb infokommunikációs eszköz penetráció, az átlagos informatikai képzettség és a digitális kultúra hiánya stb. - az e-régió elérését tűzi ki célul. Az e-régió kiépítéséhez a régióban elérhető és rendelkezésre álló jól képzett és képezhető humán erőforrás, az erős K+F bázis és az e-közigazgatás megvalósításának alapjául szolgáló, szélessávú infrastrukturális fejlesztések képezik a program alapjait.

Azonban úgy látjuk, hogy az Észak-Alföld információs társadalom stratégiája kevésbé talál választ arra, hogy miként vonhatóak be a hátrányos helyzetű csoportok az információs társadalomba, az e-régió elérésbe.

Bár az esélyegyenlőség dimenziója a horizontális fejlesztésű területek közé került, a program megjelölt prioritásai (e-infrastruktúra kiépítése, IKT-eszköz ellátottságának emelése, e-kormányzat megvalósítása, e-oktatás megteremtése, e-gazdaság támogatása) és az intézkedések elgondolásunk szerint kevésbé kezelik azt a régiókra jellemző ténytet, hogy a tervezők milyen speciális elképzelésekkel² segítenék az Észak-

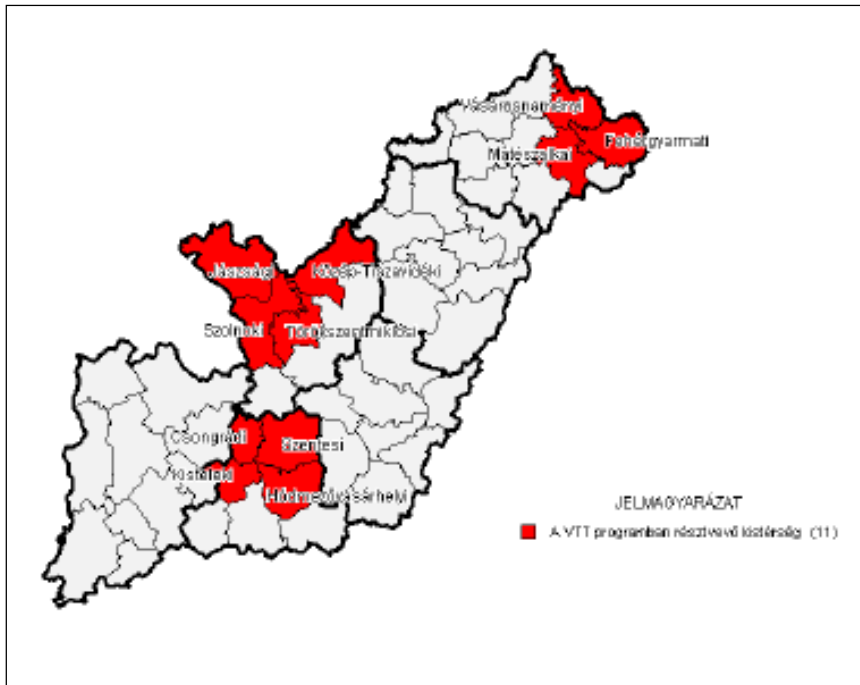
¹ A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Informatikai Központja (HBMÖ IK) által készített Észak-Alföldi Információs Társadalom Stratégia. Debrecen, 2005. június 30. www.eszak-alfold.hu

² Értelmezésünkben a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életében az elérés fizikai biztosítása még jelent automatikus használatot is, ezért az oktatási tartalmak digitalizálását, valamint a távmunkát lehetne idesorolni.

Alföldi régióban kiemelkedően magas arányú roma társadalom információs társadalmi integrációját, felzárkózását.

A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) programozási folyamatban (témavezető: Lányiné Fogarasi Kornélia – VÁTI Kht. – Szoboszlai Zsolt – MTA RKK) a Tiszántárség – komplex és a kistérségekre vonatkozó - integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási koncepciójában és programjában a humán fejlesztési irányok (így az információs társadalom építése is) meghatározó utat jelentettek. A programozás során az integrált fejlesztési modellekre és az „alulról jövő” tervezési metodikára, ezért az intézkedések során az adott kistérség résztársadalmi csoportjainak igényeiből indultunk ki. A nagytárségi programozás során a prioritások között az információs társadalom hívószavait a képzés, a foglalkoztatás, a hagyományok, valamint a hálózatok, illetve a partnerség, a demokratizálás említésekor találhatjuk meg).

1. térkép A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése programban résztvevő kistérségek (Fehérgyarmati, Mátészalkai, Vásárosnaményi, Szolnoki, Jászsági, Törökszentmiklósi, Közép-Tiszavidéki, Kisteleki, Hódmezővásárhelyi, Szentesi és Csongrádi) az Alföldön

A Tisza-völgy 12 kistérségében (melyből 11 az Alföld területéhez sorolható) elkészített integrált VTT-programdokumentumok már sokkal differenciáltabb információs társadalom- képet és fejlesztési irányokat mutatnak. Általában fontosnak tartottuk azt, hogy az információs társadalom kiépítésének sikeressége nemcsak a hálózat és a berendezés ellátottságtól függ, hanem a helyi felvilágosító és képzési programok elindulásától, továbbá települési integrált programok, valamint informatikai alkalmazások (pl. elektronikus ügyintézés, távmunka, távdiagnosztika) bevezetésétől is.

Ezért nagyon fontos az, hogy a gazdaság igényét követni tudja a térségi társadalom is. Mindez megköveteli az e-gazdaság társadalmi háttérének megalapozását, a magas színvonalú távközlési és informatikai szolgáltatások, illetve alkalmazások elérését, egy szóval: az informatikai kultúra társadalmisítását.

Úgy gondoljuk, hogy a XXI. századi Magyarország bármely vidékies kistérségében fontos kitérési pontot jelenthetnek a tágabban értelmezett információs társadalom programok, amelyeket a fenti meghatározások alapján a küzdés kompetenciái megszerzésének is hívhatunk. A küzdés, amely a létezés és megújulás egységét jelenti; egyéni és közösségi szintű programok összehangolásából áll.

Ezért tartjuk fontosnak azt a fenntarthatóság szemszögéből megfogalmazott társadalomfejlesztési célt, amely arról szól, hogy a differenciálódott társadalmi terекben miként lesz képes az egyén a maga (területi-közösségi) szervezettségét úgy megoldani, hogy az kevésbé függjön a korszakok ideológiáitól, nemzeti vagy európai alkalmazkodási játézmáktól.

Támogatható tevékenységeink a kistérségi társadalom szempontjából azért is meghatározóak, mert erősítik a közös együttműködések számát, s ezáltal megfelelnek a hálózatiság követelményeinek. Egy térség, illetve ezen belül a települések megújuló-képességének legfontosabb meghatározói az ismert okok (gazdaság, az infrastruktúra fejlettsége, a lakosság ellátottságának színvonala, a munkahellyel való ellátottság és a munkanélküliség nagysága) mellett értelmiségmegtartó képessége. S ez a komplex, középosztály-fejlesztő problémakör túlmutat a hagyományos fejlesztési irányokon.

Ilyen intézkedés szerintünk pl. a közösségi- és kommunikációs terek humán és infrastrukturális (info-kommunikációs és hagyományos infrastruktúra) fejlesztése, teleházak kialakítása; a kisközösségi rádiózás terjesztése, valamint a tanyás térségekben a speciális egészségmegőrző projektek, a segítség professzionalizációjának támogatása, valamint a lokálpatrióta („Találjuk ki”!) mozgalmak katalizálása is.

Minden kistérség számára fontosak azok az integrációs törekvések, amelyekkel hosszú távon hathatunk az előítéletek, illetve a társadalmi kirekesztettség csökkentésére, a tudással, mindennapi életmódunkkal, egészségünkkel kapcsolatos szemlélet- és mentalitásváltásra, illetve a tolerancia erősítésére.

Remélhető, hogy ez a folyamat segíti az egyéni és közösségi aktivitást, amely

nagymértékben hozzájárulhat a szociális konfliktushelyzetek individuális megoldásához, a társadalmi mobilitási pályán való elinduláshoz, valamint a térségben lévő humán infrastruktúra megújításához.

Mindehhez olyan társadalmi környezetet kell teremteni, amely fontos hátere lehet a kistérségi internetes és hagyományos nyilvánosságfejlesztő programnak, amely intézkedéseiben a sikeres (roma) kezdeményezések, társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatására, helyi fogyasztásuk elősegítésére koncentrálnak.

A VTT kistérségi programozási folyamatban a társadalmi fenntarthatóság mellett a humán fejlesztéseknek egyfajta híd szerepet tulajdonítottunk³, ezért az információs fejlesztéseket a társadalom adaptációs és innovációs tevékenységének szemszögéből értelmeztük.

A Tisza-völgyi kistérségeknek összességében mindez az alrendszerek, illetve táji és épített környezet közötti újjászerveződését jelenti.

Ennek az elvnek a fontos eleme az identitás, a térségi megtartóképeség erősítése is. Elgondolásunk szerint a VTT keretében megvalósított programozási metodika megfelel a társadalmi-területi és a régiók közötti esélyegyenlőség elvének, ezzel együtt ez a társadalmi-gazdasági-környezeti kohéziós megközelítés koherensen megjeleníti az Európai Szociális Modell értékeit és elveit, az oktatás, a foglalkoztatás fejlesztését, a társadalmi kohézió (szolidaritás) és a gazdasági fenntarthatóság együttesen értelmezhető prioritásait.

---

³ „Minél többet foglalkozunk egy megye biztonsági, szociális, leszakadási kérdéseivel, az egészség-megelőzés problémáival, annál inkább egy ponthoz jutunk. Mégpedig ahhoz, hogy mindennek kiindulópontja az oktatás. Ha az oktatás magas színvonalon folyik, akkor sikeres az egészség-megelőzés, a kulturáltság következtében nagyobb a közbiztonság, ha az esélyegyenlőség az oktatáson belül megteremtődik, akkor kisebb a leszakadás.”

Nagy Endre véleménye a <http://www.magyarfelsoktatás.hu/mellek/mfm10.html> internetcímen olvasható és elgondolásunk szerint teljes mértékben kapcsolódik a Tisza mente (így tágabban az egész Alföld) térségének humán erőforrás-fejlesztő elképzeléséhez.

Urbán László

AZ ISKOLAI SZOCIÁLIS MUNKA ÉS GYERMEKI SZÜKSÉGLETEK

Az iskolai szociális munka fontossága, és iskolában való alkalmazhatósága szakmai berkekben is vitákat gerjeszt. Magyarországon – mint bármely más országban – nagy szükség volna szociális jellegű támogatásra és segítségre, de sajnálatos módon a hazai iskolákban ez mindeddig nem honosodott meg.

A gyermeki szükségletek kielégített, illetve kielégítetlen volta felől közelítem meg a témát, és azt szeretném megmutatni, hogy az iskolában a gyermekeknek vannak olyan ki nem elégített szükségleteik, amelyekre a szociális munka iskolába való beillesztése esetén tudna megfelelő válaszokat adni. A TDK dolgozatomhoz készített kutatásból egyértelműen kitűnik, miszerint szükség volna szociális munkára a magyar oktatási intézményekben is.

A kutatás főbb pontjainak és eredményeinek ismertetése

A kutatást két általános iskolában (Hevesen és Jászberényben) kérdőívek és interjúk segítségével végeztem el. A válaszadás – természetesen – önkéntes volt. A kérdőívet személyesen állítottam össze, ezért mielőtt elvittem őket az iskolákba, próbakérdézt végeztem a környezetemben lévő általános iskolás gyermekek (10-16 év) körében. Ezen kérdőívek száma 10 darab volt. Mindkét iskolában, tehát Hevesen és Jászberényben is 50-50 darab kérdőívet töltettem ki a gyermekekkel, és ezen kívül készítettem velük interjúkat (8-8-at) is.

A kérdőívvel és az interjúval megkérdezett 116 gyermek nemi megoszlása Hevesen és Jászberényben körülbelül ugyanakkora, hiszen 60 lány és 56 fiú szerepel a kutatásomban.

A nemi megoszláson kívül, fontos még a tanulók korösszetétele is. A megkérdezett tanulók életkora vegyes, hiszen 10 és 16 év közötti gyermekek kerültek bele a kutatásomba. Hevesen a megkérdezett diákok többsége 11 éves (16 fő), míg Jászberényben 14 éves (15 fő).

A kutatás mintájául szolgáló 116 főt úgy választottam ki a sokaságból, hogy kategóriákat alkottam, és az ezekbe való tartozás volt a feltétele annak, hogy kitölthessen valaki egy kérdőívet. A kategóriáim szerint a gyermeknek olyan családban kell élniük, ahol:

- az egyik vagy mindkét szülő munkanélküli;
- a család rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesül;